

Links Libertair Perspectief

1 euro

De nieuwsbrief van
Democratisch Initiatief
Een politiek project geïnspireerd
door communalistische ideeën
NUMMER 2, APRIL-JUNI 2003

Voor de opbouw van een beweging voor een *libertaire, ecologische en direct democratische samenleving!*

*EU misbruikt
bevolking in
het belang van
het kapitaal,
pagina 7*

*Communalisme
als Alternatief,
pagina 11*

*Democratisch
Initiatief
binnenste-
buiten,
pagina 2*

NEDERLANDSE ANTI-OORLOGSBEWEGING: EEN OPBOUWENDE KRITIEK

Het is alweer bijna anderhalf jaar geleden, 11 September 2001, de aanslag op het World Trade Centre in New York. Ruim drieduizend slachtoffers werden toen onder het puin bedolven. Deze aanslag is niet meer en niet minder dan een misdadige politieke massamoord op een hoop onschuldige mensen geweest. De Amerikaanse president zag de aanslag echter in een geheel ander perspectief. Al 's avonds na de aanslag bleek, dat hij de aanslag niet uitsluitend beschouwde als een misdaad. "Wij zijn in oorlog," proclameerde Bush jr. vrijwel direct publiekelijk.¹

Op die manier werd de aanslag in de publieke opinie gebracht, als zou het hier gaan om een oorlogshandeling tegen de Amerikaanse staat, in plaats van enkel en alleen om een misdaad tegen meer dan drieduizend onschuldige mensen. Wonder boven wonder werd er niet lang daarna een internationale oorlog 'tegen het terrorisme' gestart op Afgaans grondgebied, die begon met een bombardementencampagne, zogenaamd om 'vrijheid en democratie' te verdedigen en tegemoet te komen aan degenen die rouwen om de slachtoffers van de aanslag. Inmiddels is de oorlog tegen Irak van start gegaan. Vlak na de aanslag, in zijn eerste jaarlijkse 'State of the Union'-toespraak, noemde Bush Irak al als één van de landen die deel uit maken van de 'As van het Kwaad'. Hij beweert, dat het hem erom gaat Irak van massavernietigingswapens te ontdoen en dat land te 'bevrijden'. Maar terwijl het nog niet onomstotelijk bewezen is, dat Saddam dergelijke wapens heeft, beschikt de VS zeker over een flink nucleair wapenarsenaal, waarvan zelfs een klein gedeelte hier in Nederland ligt, op de luchtmachtbasis Volkel². Bovendien hebben velen nog vers in het geheugen hoe de VS in het verleden herhaaldelijk dictatoriale regimes in het zadel hielp. Dit, om haar eigen economische en politiek-strategische macht veilig te stellen. Vandaar dus, dat er wereldwijd veel mensen de straat op gaan om én tegen Saddam Hussein én tegen de oorlog te demonstreren, die meer en meer burgerslachtoffers eist en enorme vluchtelingenstromen veroorzaakt.

Eisen

Ook de Nederlandse anti-oorlogsbeweging eist de onmiddellijke stopzetting van deze hypocriete oorlog, die gevoerd wordt over de rug van onschuldige burgers heen. Zij maakt zich niet alleen zorgen over het toenemende aantal burgerslachtoffers en de groeiende vluchtelingenstromen, maar ook om de aantasting van democratische burgerrechten die als gevolg van de oorlog optreedt: met name om de aantasting van de rechten van etnische minderheden, van het recht op privacy³ en van het recht op vrijheid van meningsuiting van politiek-oppositionele groepen, die niet welgevallig staan tegenover de heersende maatschappelijke orde⁴. Daarnaast vreest ze een escalatie van wereldwijde interculturele conflicten als gevolg van de oorlog. De oplopende spanningen in Indonesië, India, Pakistan, Saoedi-Arabië, Israël en Palestina, anno 2001, waren daarvan al een duidelijk voortelen, naar haar idee⁵.

lees verder op pagina 3

DI BINNENSTEBUITEN

Colofon

Links Libertair Perspectief wordt uitgegeven door Democratisch Initiatief (DI) en verschijnt vier keer per jaar.

DI is "een revolutionaire organisatie die vecht voor het opheffen van alle klassen, staten en hiërarchieën door middel van en met als doel: democratisch zelfbestuur van alle mensen" (paragraaf 1.1 van de statuten). Onze Uitgangspunten & Statuten zijn gratis bij ons aan te vragen en staan op onze website.

Redactie: Bob Wester, Elle, Joost Ploeger en Tomme

Aan dit nummer werkten mee: Eirik Eiglad

Lay out: Bob Wester

Oplage: 250

Ingezonden brieven: Wij ontvangen graag (kritische) reacties op onze nieuwsbrief en hebben dan ook (indien reacties) de rubriek "ingezonden brieven". De maximale lengte van een brief is 300 woorden, bovendien behoudt de redactie het voorrecht om deze in te korten. Wil je een langere reactie insturen, neem dan eerst contact met ons op. Inzenden voor 21 juni.

Abonnementen: kosten 5 euro per jaar (4 nummers) en kunnen aangevraagd worden door ons een briefje of email te sturen met daarin je naam, adres en eventueel emailadres.

Giften: Onze activiteiten kosten geld, dus stort gul op onze girorekening o.v.v. "gift".

Samenwerking: Wil je met ons samenwerken? Neem dan graag contact met ons op!

DI-nieuws: Wil je op de hoogte blijven van onze activiteiten? Stuur dan een mailtje met de tekst "DI nieuws".

Contactadres:

Democratisch Initiatief
Postbus 16544
1001 RA Amsterdam
Girorekening 9156315
paideia@gmx.net
www.communalism.org/
cbp

Democratisch initiatief is een revolutionair project, waarmee we willen komen tot het oprichten van een politieke organisatie (, maar geen partij), die zal vechten voor het opheffen van alle klassen, staten en hiërarchieën door middel van en met als doel: democratisch zelfbestuur van alle mensen. DI is niet op elke straathoek aanwezig met een krant, maar is veel op de achtergrond bezig. Daarom willen we met dit artikel verduidelijken hoe we als project werken.

De activiteiten van DI hebben een tweeledig doel: enerzijds is dit het ontwikkelen van een eigen organisatie en het bepalen van standpunten; anderzijds is dit het naar buiten treden met publicaties. Daarnaast zijn we deze lente bezig met een (wekelijkse) studiegroep. Om doelgericht en democratisch te werken hebben we een formele structuur met duidelijke bevoegdheden. Democratisch Initiatief vergadert regelmatig. Dat doen we om actuele zaken die ons eigen project aangaan te bespreken. Dit zijn dan vooral onderwerpen en praktische zaken die binnen onze eigen organisatie spelen.

Intern

Onze vergaderingen gaan zowel over theoretische kwesties, als over praktische zaken. Tijdens onze ongeveer tweewekelijkse vergadering ligt de nadruk meer op de praktijk. Van het schoonmaken in ons vergaderpand, het regelen van het kopiëren van flyers en het drukken van readers en het bespreken van de onderwerpen voor onze nieuwsbrief LLP tot aan het maken en plannen van een programma voor onze studiegroep Sociale Ecologie. Daarentegen ligt de nadruk tijdens onze zogenoemde Interne Discussies op theorie. Deze vinden maandelijks plaats. Dan bediscussieren we vanuit een theoretisch kader een

relevant politiek thema. Zo hebben we de afgelopen maanden achtereenvolgens de thema's directe democratie (over wijkvergaderingen), geweld en communalisme bediscussieerd. De uitkomsten van de Interne Discussies zijn de inhoudelijke, politieke standpunten van DI.

Extern

We hebben een aantal activiteiten om onszelf naar buiten toe te profileren. Ten eerste houden we dit voorjaar (maart tot en met mei) een wekelijkse studiegroep Sociale Ecologie. Daarmee willen we de maatschappijvisie van het communalisme met anderen verbreden en verdiepen. Bij het bestuderen en bediscussieren van de teksten, die behandeld worden tijdens de studiegroep hebben de deelnemers de volledige ruimte voor persoonlijke inbreng. Daarnaast is er ruimte voor verdiepende discussies. Tot nu toe verloopt onze studiegroep in deze opzichten aardig. We bediscussieren naast Bookchin, een belangrijk communalistisch denker, ook bijvoorbeeld de feministe Anja Meulenbelt en de sociale ecologiste Chaia Heller.

Ten tweede hebben we een samenwerkingsverband met de links-radicalen organisatie de Fabel van de Illegaal. Met deze organisatie onderhouden we op regelmatige basis contact. We ondersteunen elkaar zowel praktisch, als inhoudelijk. Deze inhoudelijke ondersteuning zal

binnenkort worden geconcretiseerd, want wij zullen dan met elkaar gaan discussiëren over een aantal politieke onderwerpen, die te maken hebben met huidige verrechtsing van de samenleving.

Ten derde geven we, ook op verzoek, lezingen. Zo hebben we bijvoorbeeld tijdens de anarchistische boekenmarkt lezingen gehouden over de noodzaak van het hebben van een ideologie. Ten slotte, en dit laatste is eigenlijk vanzelfsprekend, verspreiden we onze

ideeën door het uitdelen van flyers en het uitgeven van readers. Binnenkort geven wij bovendien een brochure over de basisideeën van het communalisme uit, die met het uitkomen van deze nieuwsbrief verkrijgbaar zal zijn. Daarnaast zijn we aanwezig op demonstraties en manifestaties om daar ook onze stem te laten horen.

Voorlopig zullen we ons concentreren op het verspreiden

en bediscussiëren van communalistische ideeën. Onze theorie kan dienen als een eerste stap om, zowel aan, als binnen sociale bewegingen, ons alternatief duidelijk te maken. Door de theoretische uitgangspunten van het communalisme te vertalen naar praktische strijdpunten kunnen we bouwen aan een linkse en bovendien libertaire beweging.

Democratisch Initiatief

---

vervolg van pagina 1

Divers, maar niet ideologisch neutraal

De Nederlandse anti-oorlogsbeweging is ontzettend divers. Verschillende maatschappelijke groeperingen met verschillende strijdpunten, culturele achtergronden, godsdiensten en ideologieën hebben zich in die beweging onder één noemer geschaard: anti-oorlog. Van de Jongerenbond tot en met de Koerdische Arbeiders Unie, van het Oecumenisch Vredesforum voor Europese Katholieken tot en met het Anarchistisch Collectief Eurodusnie. Maar hoe divers de beweging ook is, ideologisch neutraal is zij zeker niet. Misschien is het een kenmerk van deze tijd, dat veel one-issue bewegingen, die preten-deren geen logo te hebben en die prat gaan op hun diversiteit, allesbehalve ideologisch neutraal zijn. In ieder geval bevat het manifest van de anti-oorlogsbeweging een pleidooi tegen de aantasting van de grondslag van ‘onze rechtstaat’ door de oorlog:

“Onze rechtstaat is gebaseerd op het intomen van wraak en

eigenrichting. Een militaire wraakcampagne gaat hier lijnrecht tegenin.”⁶

De idee van een rechtstaat is niet ideologisch neutraal aangezien ze onderdeel is van de liberale ideologie. De idee omvat onder andere de opvatting, dat in een liberale maatschappij het nationale recht een onafhankelijke ‘check’ vormt op de machtsuitoefening van de staat. De staat in een liberale maatschappij zou volgens die idee dus nooit voor ‘eigen rechter’ kunnen spelen.

Ook het internationale recht kan vanuit deze ideologie als een ‘check’ worden beschouwd op de staatsmacht, daar ze gebaseerd is op het voorkomen van eigenrichting door staten in de internationale sfeer: het dient ertoe om de soevereiniteit van de ene staat tegen de (militaire) macht van de andere soevereine staat te beschermen door ze aan het internationale recht te onderwerpen. De Nederlandse anti-oorlogsbeweging zag, ten tijde van de oorlog tegen Afghanistan, dit recht zowel als alternatief voor de militaire campagne, als middel om ervoor

te zorgen, dat de Nederlandse staat haar deelname aan de oorlog zou staken. Niets voor niets schreef zij toen een brief aan de Nederlandse regering, waarin zij internationaal-rechtelijke alternatieven voor de ‘antiterror’-oorlog in Afghanistan bepleitte en in een bijlage de internationaal-rechtelijke onrechtmatigheid van de luchtaanvallen op dat land betoogde.⁷

Burgerlijk pacifisme

De Nederlandse anti-oorlogsbeweging zag daarbij echter over het hoofd, dat het internationale recht de oorlog tegen Afghanistan niet zou kunnen voorkomen en ook niet zou kunnen stoppen, laat staan dat het de Nederlandse regering ertoe zou kunnen bewegen om haar deelname aan de oorlog te staken. Zeker niet in de situatie van economische en militaire machtsongelijkheid, die er binnen de internationale (wan)orde heerst. Inmiddels, nu de oorlog tegen Irak begonnen is, is het wel duidelijk dat een grootmacht als de VS zichzelf zomaar boven de internationale

lees verder op pagina 4

vervolg van pagina 3

‘wet’ kan plaatsnemen zonder enige effectieve weerstand van de kant van de ‘internationale gemeenschap’ te ondervinden. En Nederland steunt de VS uiteraard, weliswaar niet direct, maar wel bijvoorbeeld op het gebied van de materiële bevoorrading. Zo gaan er hier wapentransporten door het land, bestemd voor de Golf. Dit hebben we al vlak voor het begin van de oorlog tegen Irak in de krant kunnen lezen. En nu steunt ‘zelfs’ Wouter Bos de VS. Immers, je kunt als staat maar beter vriendschappelijke betrekkingen met zo’n supermacht onderhouden door haar in haar militaire acties ondersteunen, of ze nu legaal zijn of illegaal. De Nederlandse staat zal haar buitenlandse politiek, die tegemoet komt aan haar eigen kapitalistische en militair-strategische belangen, heus niet opgeven omwille van de lieve vrede.

Frankrijk en Duitsland zijn overigens geen haar beter dan de V.S., ook al houden ze nu hun handen zogenaamd schoon. Zij steunen de oorlog niet, maar dit komt heus niet, doordat deze landen opeens vredelievend zijn geworden. Frankrijk is immers

een kernwapenmogendheid! Bovendien, het is vanwege oliecontracten, dat Frankrijk en Duitsland de VS niet steunen, niet vanwege het internationale recht: voor ondernemingen uit de V.S. is het, door Saddam Hussein, al ruim tien jaar verboden om in Irak actief te worden. Olieconcerns, die niet uit de V.S. afkomstig zijn, zoals Koninklijke Shell Groep, BP en Total/Fina/Elf, alsmede een reeks Russische, Algerijnse, Vietnamese en Chinese oliebedrijven, profiteerden daarvan: zij konden daar wel gewoon aan de slag. Toen het olie-embargo dat de VN had ingesteld voor Irak enigszins werd opgeheven, werden deze olieconcerns als eersten weer in het land actief. Ze sloten overeenkomsten met het Irakese staatsoliebedrijf, waarin ze onder meer beloofden om enorme investeringen te doen als de VN het embargo helemaal zou opheffen.⁸

Uit alle oliebelangen, die spelen bij de huidige oorlog tegen Irak, blijkt overigens, dat het kapitalisme, dat volgens de idee van liberalen voor wereldwijde vrede, vrijheid en democratie zou zorgen, juist oorlog veroorzaakt.

Toch blijft de anti-oorlogsbeweging in haar argumentatie keer op keer hameren op liberale internationaal-rechtelijke principes, in de hoop dat staten zich ooit als makke schapen zullen onderwerpen aan iets wat boven hun eigen soevereiniteit uit gaat. Dat dus, terwijl de huidige oorlog tegen Irak, die de VN buiten spel heeft gezet, ons laat zien dat het in de internationale (wan)orde slechts om kapitalistische en militair-strategische belangen gaat.

Dit is dus een strategie die blind is voor de structuur van de (wereld)maatschappij. Een strategie, die gebaseerd is op de onrealistische idee, dat het internationale recht ooit voor duurzame vrede zou kunnen zorgen. Een dergelijk burgerlijk pacifisme⁹ ziet over het hoofd, dat het recht op zichzelf niet meer of minder moreel is dan staatspolitiek¹⁰ en alles behalve een *onpartijdige* ‘check’ op de staatsmacht in een kapitalistische en van militair-strategische belangen doortrokken internationale (wan)orde. Het recht wordt immers in het leven geroepen door staten zelf: zij bepalen dus wat wel en niet kan volgens het recht en niet de moraal. Daarnaast is keer op keer gebleken, dat kapitalistische belangen een grotere invloed hebben op het beleid van staten dan bijvoorbeeld milieu- of mensenrechtenbelangen en dit heeft uiteraard zijn weerslag in het recht, dat onder andere door diezelfde staten is en wordt gemaakt. Zo beschermt de wet het eigendom, met name daar waar het het eigendom van ondernemingen of dat van onderdelen van de staat betreft. Als vredesactivisten

bijvoorbeeld een luchtmachtbasis betreden om op dwingende wijze hun eigen staten te verzoeken om zich te houden aan het bindende internationale recht door niet mee te werken aan de mogelijke inzet van massavernietigingswapens (dit is legaal aangezien iedere burger volgens de internationaal-rechtelijke neurenbergprincipes het recht en de plicht heeft om misdaden tegen de menselijkheid te voorkomen)⁽¹¹⁾, worden zij naderhand steevast veroordeeld tot het betalen van een boete voor het betreden van verboden terrein. Oftewel: staten zijn sowieso hun eigen rechters en hun wetten weerspiegelen de heersende machtsverhoudingen. Dit blijkt al uit het feit dat het recht in alle nationale maatschappijen en ook in de wereldmaatschappij onder andere dient ter instandhouding van de op geweld gebaseerde staatsmacht zelf. Waarom anders dat recente ‘antiterreur’ ontwerp-kaderbesluit van de Europese Commissie op grond waarvan ook groeperingen, die de huidige maatschappelijke structuren ingrijpend willen eranderen, achter slot en grendel kunnen worden geplaatst¹²? En waarom anders is het internationale recht

onder andere gebaseerd op de doctrine van de rechtvaardige nationale (staats)oorlog¹³? Die basisdoctrine van het internationale recht legitimeert de huidige internationale (wan)orde waarin staten hun militaire macht ten opzichte van elkaar tonen door hun bewapening op te voeren, zogenaamd uitsluitend om zichzelf te kunnen verdedigen. Ze legitimeert dus een staatspolitiek voor bommen in plaats van voor brood, voor menselijke behoeften. Het internationale recht kan daardoor nooit tot duurzame vrede leiden, aangezien een dergelijke staatspolitiek van bewapening tot internationale spanningen leidt en zo oorlog kan uitlokken. Kortom, het burgerlijk pacifisme is onhoudbaar.

Anti-Amerikanisme

De Nederlandse anti-oorlogsbeweging is echter niet geheel blind voor internationale sociaal-economische en politiek-militaire machtsongelijkheid: zij is immers van mening dat deze machtsongelijkheid een voedingsbodem is voor terrorisme. In het wegnemen van deze ‘voedingsbodem’ ziet zij een alternatief voor de ‘antiterreur’-oorlog.¹⁴

Maar het terrorisme van bijvoorbeeld Bin Laden of Hamas komt in de eerste plaats voort uit de ideologische drijfveer van een zeer vrouwonvriendelijke, onderdrukkende vorm van religieus fundamentalisme en niet zozeer uit economische onderdrukking of machteloosheid. En al helemaal niet uit het ‘Amerikaanse Imperialisme’ of de politiek van de ‘Joodse Staat’, zoals antisemieten beweren.¹⁵ Er zijn immers zat andere, feministische en bevrijdende vormen van verzet waartoe economische onderdrukking en machteloosheid toe zouden kunnen leiden.

Dit zou de Nederlandse anti-oorlogsbeweging duidelijk moeten erkennen. Anders zou zij impliciet toegeven, dat zij net als Bush jr. van mening is, dat de daders van de aanslag van 11 september een aanval deden op de VS in plaats van, dat zij uitsluitend een misdaad pleegden op meer dan drieduizend onschuldige mensen. Ze zou dan menen, dat de VS deze terreurdaad over zichzelf afgeroepen heeft, aangezien zij economisch en militair-strategisch gezien de machtigste is in de wereld. Zo’n visie praat de aanslag goed en leidt de aandacht af van de oorzaken van de oorlog.

Wat zijn dan die oorzaken? In ieder geval hebben ze te maken met de huidige structuur van de huidige internationale (wan)orde, die per definitie machtsongelijkheid genereert, oftewel: het internationale systeem, waarin nationale staten met elkaar concurreren om economische en militair-strategische macht, waarin de sterkste het overleven en de zwakste het onderspit delven.

Brochure over de basisideeën van het communalisme

*April 2003 hebben we onze vertaling van een artikel van Janet Biehl, **The Politics of Social Ecology: Libertarian Municipalism**, uitgebracht. Hierin gaat ze in op de basisideeën van het communalisme; een nieuwe politiek gebaseerd op directe democratische vrije gemeentes, samenwerking tussen de gemeentes, de noodzaak van een ideologie, enzovoorts. Dit probeert met de publicatie van dit artikel, vergezeld van een door ons geschreven voorwoord, een discussie over de toekomst van Links aan te zwengelen. Wil je de brochure bestellen? Stuur ons dan een briefje of mailtje met je naam en adres.*

Het zijn niet alleen de VS en de Westerse staten, die dit systeem in stand houden. Als Irak (met of zonder Saddam Hussein inclusief), of Saoedi-Arabië of Iran een economische en militaire wereldmacht zouden kunnen worden, dan zouden zij hun hand daar echt niet voor omdraaien. Kortom: de oorzaken hebben te maken met het wereldwijde 'grow-or-die'-systeem van met elkaar concurrerende staten, dat armoede en onderdrukking genereert. Zoals Peter Staudenmaier schrijft:

"..., miljoenen mensen van over de hele wereld hebben prima gronden om een gepassioneerde haat te koesteren tegen 'Amerika'. Maar de kapers, uiteraard, vielen niet 'Amerika' aan, zelfs niet het grootste gedeelte van de machtige mensen, die het buitenlandse beleid van de V.S. bepalen en uitvoeren; ze doodden zomaar, in het wilde weg, en een klein, doch toch nog een redelijk aantal van hun slachtoffers was zelfs geen staatsburger van de V.S. Noch is het van betekenis om de aanslag te zien als een slag in het gezicht voor het kapitalisme of de gemilitariseerde staat. De krankzinnige, kromme vergelijking, die het flitskapitaal als een stand-in voor de internationale economische orde ziet, of die de bureaucratie in het Pentagon ziet als het centrum van de wereldmacht, gaat nog net zo mank na 11 september, als daarvoor. Verzet tegen kapitalisme en militarisme ging nooit over het vernietigen van symbolen en al helemaal niet over het vernietigen van kantoortjes en straaljagers. Het doel van zulk verzet was altijd en is nog steeds

het veranderen van de sociale verhoudingen."¹⁶

Laat dat laatste punt van Staudenmaier voor de anti-oorlogsbeweging aanzet zijn om niet alleen maar te strijden voor een stopzetting van de oorlog, maar ook voor een andere (wereld)maatschappij. Een (wereld)maatschappij, die niet meer gebaseerd is op concurrentie om economische en militair-strategische macht en waarin politiek niet meer gevoerd wordt over de ruggen van mensen heen.

Hoe zou een dergelijke strategie vorm kunnen krijgen? De anti-oorlogsbeweging zou zich meer kunnen richten op het versterken van linkse, bevrijdende sociale bewegingen, in plaats van op de buitenlandse politiek van de Nederlandse regering of die van andere regeringen, die van bovenaf wordt opgelegd en die wij maar moeten slikken of stikken. De uitdaging is dan om samen met die bewegingen een serieus radicaal-democratisch alternatief te ontwikkelen voor het militarisme van vandaag de dag, niet alleen in Irak, maar ook hier in Nederland: wereldwijd. We zouden daarmee kunnen beginnen door bijvoorbeeld concrete ideologische, fysieke en materiële ondersteuning te bieden aan onder andere (al dan niet ondergrondse) linkse arbeiders- en vrouwenrechtenbewegingen, zowel in Afghanistan en Irak, als hier in Nederland.

Heel iets anders dus dan de ondersteuning die de conservatieve republikeinse regering in de V.S. nu biedt aan die zogenaamde oppositie in Irak, die eigenlijk voornamelijk bestaat uit een groepje op oliecontracten

met het Westen beluste machtswellustelingen¹⁷.

(Eindnoten)

¹ 'Die Anschläge vom 11. September', in: *Der Spiegel. Jahres-Chronik*, december 2001, p. 14-33

² Akkerman, M. K. *Ondergronds? Een onderzoek naar het democratisch gehalte van de besluitvorming over de plaatsing van Amerikaanse kernwapens in Nederland en de rechtmatigheid van deze plaatsing*, Faculteit Bestuurskunde, Universiteit Twente, Utrecht, 4 december 2001

³ *Manifest tegen de 'Nieuwe Oorlog'. Rechtvaardigheid, geen wraak*, te vinden op: www.ddh.nl/vrede

⁴ *VS: Arbeiderspartij van Kurdistan (PKK) 'terroristisch'*, schriftelijke verklaring van de presidentiële raad van de Arbeiderspartij van Kurdistan, vert., 15 oktober 2001, te vinden op: www.ddh.nl/vrede

Advocaten roepen op tot verzet tegen de Europese anti-terrorisme wetgeving. De democratische rechten mogen niet het 'collateral damage' van de oorlog tegen het terrorisme worden, Europese oproep, 14 november 2001, te vinden op: www.ddh.nl/vrede

⁵ *Brief aan de regering*, Amsterdam 16 oktober 2001, te vinden op: www.ddh.nl/vrede

⁶ *Manifest tegen de 'Nieuwe Oorlog'. Rechtvaardigheid, geen wraak*

⁷ *Brief aan de regering*

⁸ "Het bevrijde Irak heeft lekker veel oliebronnen", in: *Het Parool*, <http://www.parool.nl/1032152853611.html>

⁹ Voor een omschrijving van het burgerlijk pacifisme, zie: De Ligt, B. *De overwinning van het geweld*, uitgave: Universiteit voor Humanistiek, Utrecht

¹⁰ Carr, E.H., *De Twentieth Years Crisis. 1919- 1939*, 1964, p. 179: "When modern writers on international politics find the highest moral good in the rule of law, we are equally entitled to ask: What law? and Whose law? The law is not an abstraction. It can not be understood independently of the political foundation on which it rests and on the political interests which it serves."

¹¹ Akkerman, M. K.

¹² *Advocaten roepen op tot verzet tegen de Europese anti-terrorisme wetgeving. De democratische rechten mogen niet het 'collateral damage' van de oorlog tegen het terrorisme worden*: "...de uniforme definitie die wordt voorgesteld door de Commissie

[is] zo breed geformuleerd, dat ze de ruimte biedt om elke vorm van sociale strijd te criminaliseren.”

¹³ Shaw, M. N. *International Law*, 4th Ed., 1997, Cambridge, p. 777- 781

¹⁴ Manifest tegen de ‘Nieuwe Oorlog’. Rechtvaardigheid, geen wraak

¹⁵ Krebbers, E. “Tegen NAVO en fundamentalisme”, in: *De Fabel van de*

Illegaal. Krant tegen Racisme., najaar 2001, <http://www.geblader.te.nl/10771f48.htm>

¹⁶ Staudenmaier, P. *The Hijacking of History*, oktober 2001, www.social-ecology.org, citaat vertaald door mij.

¹⁷ De Brabander, L. “De Irakeze oppositie: corruptie, rivaliteit en verdeeldheid.”, Uitpers, http://www.xs4all.nl/~ac/nieuwe_oorlog/de_irakese_oppositie.htm

www.xs4all.nl/~ac/nieuwe_oorlog/de_irakese_oppositie.htm: “Sinds het aantreden van Bush lijkt Washington zijn hoop te vestigen op een aantal gevluchte officieren. Die hebben stuk voor stuk een mensenrechtenreputatie die niet moet onderdoen voor die van hun voormalige president.”

EU misbruikt bevolking in het belang van het kapitaal

Een analyse van de Europese Werkgelegenheidsstrategie

- Joost Ploeger

De Europese Werkgelegenheidsstrategie is een onderdeel van de neoliberale herstructurering die zich stilzwijgend voltrekt in de Europese Unie. Het doel en middel van deze strategie zijn in het belang van het kapitaal en achter haar schuilt een onderdrukkende visie op arbeid.

Introductie

Het doel van dit artikel is te laten zien dat de Europese Werkgelegenheidsstrategie (EWS) mensen inzet in de belangen van het kapitaal. Zij werkt met een niet humane, onderdrukkende visie op arbeid die door links vel bestreden dient te worden. Als eerste zal in dit artikel de context waarin de EWS is ontwikkeld worden beschreven. Vervolgens zal er een samenvatting van deze strategie en haar doelstellingen worden weergegeven. Tot slot wordt de EWS bekritiseerd en zal er een aanzet voor een alternatief worden gepresenteerd.

Context: neoliberale herstructurering

De oprichting van de EU met het Verdrag van Maastricht is een liberaal project. De algemene politieke tendens sindsdien is depolitiseren van de economie en economisering van de politiek, oftewel: beleid wordt gevoerd, omdat het moet van Brussel of van de financiële markten, die volkomen misplaatst worden voorgesteld als natuurkrachten waartegen je niks kunt doen. Het beleid dat gevoerd wordt is gericht op verbetering van de concurrentiepositie van BV

EUropa. De EWS is hier een voorbeeld van.

‘We komen met onze prestaties nooit in de buurt van de VS’¹

Dit schreeuwde Bolkestein van de daken ter voorbereiding van de publieke opinie op de jaarlijkse EWS bijeenkomst. Daarmee maakte hij eigenlijk meteen duidelijk waar de EWS in wezen om draait. Terwijl de bommen op Bagdad vielen, werd op 20 en 21 maart de jaarlijkse EWS Top gehouden, waar het doel dat met behulp van de EWS bereikt moet worden nog eens bevestigd werd. Het doel van de EWS is namelijk te zorgen, dat de Europese economie in 2010 de ‘meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld’ wordt met ‘duurzame groei’, ‘banengroei’ en een grotere ‘sociale cohesie’² dan nu het geval is. Dit klinkt allemaal prachtig, maar hier wordt in feite mee bedoeld, dat men alles in het werk wil stellen om ervoor te zorgen, dat het Europese kapitaal haar evenbeelden in de VS en Japan voorbijstreeft zonder dat dit gepaard gaat met sociale onrust en opstand. Volgens het Financieel Dagblad,

de krant van BV Nederland, was de belangrijkste vernieuwing op deze top de instelling van een werkgroep onder leiding van Wim Kok. De aandacht van deze werkgroep zal vooral uitgaan naar het arbeidsmarktbeleid, want: “omdat de sociale partners hierbij een dominante rol spelen, is het niet eenvoudig door wetgeving de zaak in beweging te krijgen.”³

Of met andere woorden: Kok moet het verzet van de vakbonden breken, of liever gezegd doen smelten als sneeuw voor de zon. Voor deze rol had hij de beste cv, bovendien met werkervaring. De oud-vakbondsmann en premier, vooraanstaand PvdA-lid en sinds kort commissaris bij Shell en ING, waarvoor hij overigens ruim 90 duizend euro opstrijkt⁴, moet opnieuw de flexibilisering van arbeid legitimeren. Flexibilisering wordt door mensen vooral positief geassocieerd met deeltijdbanen. Flexibilisering van arbeid betekent echter niet slechts de mogelijkheid om in deeltijd voor het kapitaal te werken, het zorgt ook voor een toenemende rechteloosheid onder arbeidsters en arbeiders. Flexibele banen bieden immers

lees verder op pagina 8

vervolg van pagina 7

nauwelijks bescherming tegen ontslag. Bovendien wordt de uitbuitingsgraad door de flexibilisering van de arbeid verhoogd. Mensen krijgen immers hetzelfde loon, of vaak minder, omdat ze bij uitzendbureaus in dienst zijn, en werken relatief meer, omdat ze bij een volledige werkdag meer rust nemen dan als ze 2 keer 4 uur werken. Ook accepteren zij slechtere arbeidsomstandigheden, omdat ze geen rechten hebben en ze bijvoorbeeld toch maar twee keer in de week werken.

We hebben nu het doel besproken van de EWS: winst genereren door het afbouwen van sociale rechten en het breken van de macht van de vakbonden. Wat zijn de middelen, die de EWS wil inzetten om dit doel te bereiken?

De 4 pijlers van de EWS

De Europese Commissie (EC) formuleert haar aanbevelingen om het EUropese kapitaal te helpen rond vier pijlers⁵. Deze zijn: ondernemingszin; arbeidsinzetbaarheid; aanpassingsvermogen; en bevordering van gelijke kansen.

1: Ondernemingszin. Het midden- en kleinbedrijf (MKB) neemt tweederde van de werkgelegenheid in de private sector voor zijn rekening en is dus belangrijk voor een strategie, die erop gericht is het kapitaal concurrerend te maken en tegelijkertijd zo min mogelijk mensen van een uitkering te laten genieten. In deze strategie moeten staten van mensen ondernemers maken door de 'ondernemingszin' van mensen te bevorderen. Zo moeten ze het

eenvoudiger maken om bedrijven op te richten, de toegang tot leningen verbeteren, het belastingstelsel nog 'werkgelegenheidsvriendelijker' maken (Dit betekent een lagere belasting voor bedrijven op arbeid, terwijl de belasting op kapitaal ook al verlaagd is - wie betaalt die belasting dus...?!?!: de arbeider/arbeidster), en het ondernemerschap promoten binnen het onderwijs. Dit laatste houdt in, dat jonge mensen steeds meer gedrield gaan worden om zich als ondernemer te gedragen, het belang van 'efficiëntie' in te zien enz. Het idee van menselijke ontplooiing, die ten grondslag ligt aan elk goed onderwijssysteem, wordt in deze strategie dus ingeruild voor de doctrine van de vrije markt.

2: Arbeidsinzetbaarheid. 'Arbeidsinzetbaarheid' is het vermogen om een bepaalde functie uit te oefenen. Tegenwoordig kunnen veel mensen het snelle tempo waarin technologische vernieuwingen plaatsvinden niet meer bijhouden. Hierdoor kunnen vooral mensen die een periode werkloos zijn geweest moeilijk opnieuw werk vinden en ontslagen oudere mensen merken dat ze door het kapitaal niet meer interessant gevonden worden. Oude mensen hebben immers oude kennis. Daarnaast verlaten veel jongeren zonder diploma het onderwijstelsel. Zij kosten de staat slechts geld en het kapitaal heeft niks aan hen. Volgens de strategie van de EWS zou de arbeidsinzetbaarheid, die door al deze ontwikkelingen omlaag gaat, kunnen worden verhoogd door werklozen en jeugdige werklozen binnen een jaar een min of meer verplichte baan of scholing aan

te bieden, de overgang van school naar werk te vergemakkelijken via bijvoorbeeld het leerlingstelsel en de door de technologische vernieuwingen voor het kapitaal onbruikbaar geworden mensen geen uitkeringen ('passieve steun') meer te verstrekken, maar om te scholen met behulp van cursussen ('actieve steun'). De 'sociale partners' (staat, kapitaal en arbeid) moeten voor al deze maatregelen een kaderovereenkomst sluiten, die betrekking heeft op opleidingsplaatsen, stages en het verlagen van de lonen ('loonmatiging'). Kortom, de mensen moeten zo getraind worden dat ze nuttig zijn voor het kapitaal en de staat geen geld kosten.

3: Aanpassingsvermogen. In de EU vindt een herstructureringsproces plaats. Dit proces uit zich in fusies en overnames van bedrijven, het op de markt komen van nieuwe producten en een grotere concurrentie. Dit betekent, dat Europese bedrijven zich goed moeten kunnen aanpassen om te overleven. Volgens de EWS moet het aanpassingsvermogen van bedrijven bevorderd worden door flexibele arbeidsregelingen (ik heb in dit artikel al laten zien wat dat betekent), die tot stand dienen te komen door overleg tussen de 'sociale partners' en die juridisch mogelijk moeten worden gemaakt door de staat. De staat moet daarnaast het aanpassingsvermogen stimuleren via belastingprijkkels, die bedrijven ertoe aanzetten om hun werknemers intern te herscholen, en via het verbeteren van het algemene opleidingsniveau van de beroepsbevolking. Op die manier

moet de staat zich in de EWS richten naar de wensen van het kapitaal, en zorgen voor een goed functionerende arbeidsmarkt (met andere woorden: mensen moeten gedwongen worden ook de klotebaantjes te accepteren, waardoor er geen loonstijgingen meer plaatsvinden vanwege te lang leegstaande vacatures).

4: Bevordering van gelijke kansen. De EU heeft al jaren het principe van gelijkheid van mannen en vrouwen, maar heeft er nooit iets aangedaan. Nu daalt de beroepsbevolking door de vergrijzing en is de EC bang voor een tekort aan arbeidskrachten. Vrouwen moeten dit opvangen, net als tijdens de Eerste Wereldoorlog (na afloop van die oorlog, toen de mannen weer terugkwamen van het front, moesten de vrouwen weer naar het fornuis). Daarom roept de EC nu staten op om vrouwenparticipatie actief te steunen door het combineren van werk en gezin voor vrouwen te vereenvoudigen en het gemakkelijker te maken voor vrouwen om terug te keren na de arbeidsmarkt, waarbij eventuele veroudering van kennis over het eigen beroep moet worden opgevangen door het aanbieden van opleidingen. Daarnaast zouden 'financiële prikkels' (uitkeringen), die het thuisblijven vergemakkelijken moeten worden verlaagd.

Bovendien heeft het vrouwen de arbeidsmarkt opjagen, ook als zij geen werk vinden, nog een bijkomend voordeel. In dat geval functioneren zij namelijk als reserve leger van arbeidsters, zodat er geen krapte op de arbeidsmarkt ontstaat waardoor de lonen stijgen. Bovendien geeft de EC niet aan hoe de over- en ondervertegenwoordiging van

vrouwen in bepaalde sectoren verholpen dient te worden (alhoewel dit wel een officieel doel is van het EC). De EWS kan in een patriarchale maatschappij voor veel vrouwen leiden tot de dubbele taak van én het huishouden én een baan.

EWS: Uitholling van door strijd verworven rechten

Zoals we uit al het bovenstaande kunnen concluderen, worden mensen in de EWS behandeld en ingezet als een grondstof voor het kapitaal. In deze strategie zullen werkloze mensen steeds meer worden bedreigd met intrekking van hun uitkering, worden gedwongen om elke rotbaan te accepteren of om cursussen te gaan volgen op een gebied waar het kapitaal een tekort aan personeel heeft. Mensen vallen dan steeds meer onder de discipline van de markt. Hun prijs, oftewel de prijs voor arbeidskracht, wordt dan op de markt bepaald, net als de prijs van een brood of een pak melk.

De oude welvaarstaten beschermden mensen nog gedeeltelijk tegen marktwerking. Zo zijn er bijvoorbeeld regels opgesteld voor het ontslaan van mensen, krijgen mensen een uitkering als ze geen baan hebben, zijn er regels, die de minimale arbeidsvoorwaarden omschrijven en is er een minimumloon. Deze bescherming hebben mensen afgedwongen door strijd van onderaf, nadat het industrialisatieproces in de 19e eeuw geleid had tot erbarmelijke sociale omstandigheden en tijdens de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog. De zogenaamde dreiging, die toen uitging van het 'rode gevaar' speelde daarbij ook een

belangrijke rol. Nu worden al deze door strijd van onderaf verworven sociale rechtsregels in rap tempo uitgehold.

Het proces waarbij mensen meer en meer behandeld worden als een ding dat gekocht en verkocht kan worden op de markt heet in het marxistische jargon 'commodificatie' (Dit woord is afkomstig van het Engelse woord 'commodity', dat 'waar' betekent. Een 'waar' is een voor de verkoop op de markt geproduceerd product.) Dit proces van commodificatie vindt op verschillende manieren plaats. Ten eerste vindt het plaats door mensen de arbeidsmarkt op te jagen via het invoeren van lagere uitkeringen en sollicitatieplicht. Ten tweede door werkloze mensen te verplichten om een opleiding te volgen, die er op gericht is om hun arbeidskracht weer tot een waar te maken (Mensen die beschikken over verouderde kennis zijn voor het productieproces overbodig daarom kan hun arbeidskracht nooit een waar zijn- Zie hier waarom het begrip 'life long learning' tegenwoordig zo gehypt wordt!), in plaats van op hun eigen individuele ontplooiing. En ten derde vindt het plaats door de flexibilisering van arbeid, bijvoorbeeld door het steeds gemakkelijker te maken om mensen te ontslaan.

Vervreemding

Ik zal in dit artikel niet uitvoerig de gevolgen van de commodificatie van arbeid analyseren. Toch wil ik graag een indicatie geven over de richting waarin gedacht kan worden met betrekking tot dit onderwerp. Commodificatie leidt tot verdere

vervreemding van de eigen activiteit van de mens en daarmee tot de vervreemding van de mens zelf. Als een mens vervreemd is van zichzelf is zij of hij ook vervreemd van andere mensen. Het verlies aan controle over het eigen leven moet dan gecompenseerd worden. Dit kan op veel manieren gebeuren: mensen kunnen proberen andere mensen te domineren om de eigen onmacht te compenseren met de macht die ze over een ander uitoefenen, ze kunnen hun eigenwaarde verliezen en daardoor depressief worden of ze kunnen zich gaan verzetten tegen hun vervreemding. Dit verzet kan tot uitdrukking komen in een neurose (, oftewel een persoonlijke tik, die voortkomt uit onbewust verzet tegen iets, dat je niet begrijpt), agressief gedrag of, in het beste geval, tot tegenbewegingen in de maatschappij die zich tot doel stellen om de oorzaak van de vervreemding op te heffen.

We moeten ons realiseren dat commodificatie niet alleen ontstaan is binnen een maatschappij die kapitalistisch is, maar ook binnen een maatschappij die gekenmerkt wordt door hiërarchische verhoudingen, zoals het patriarchaat. Dit betekent voor bijvoorbeeld vrouwen, dat de taakverdeling binnen het huishouden, ondanks de commodificatie van hun arbeidskracht, hetzelfde blijft, ook al werken ze nu net als mannen buiten de deur. Daarnaast is het zo dat migranten de slechtste baantjes krijgen. Zij worden door racisme en doordat ze worden uitgesloten van goed onderwijs (, waardoor ze de Nederlandse taal te slecht leren beheersen om werk voor hoger

opgeleiden te kunnen gaan doen), gedwongen om alleen deze baantjes te doen. Het migratiebeleid en de EWS van de EC mogen weliswaar twee gescheiden sferen lijken, toch zijn ze waarschijnlijk op elkaar afgestemd, maar hoe dit precies zit, zullen we nader moeten onderzoeken.

We hebben het doel, de middelen en de gevolgen van de EWS besproken. Nu wordt het tijd om, in het licht van de opbouw van een tegenbeweging om de vervreemding op te lossen, te denken aan een alternatief. We beginnen met wat het doel zou kunnen zijn van zo'n alternatief en daarna bespreken we een mogelijke strategie.

Van een onderdrukkende naar een bevrijdende visie op arbeid

In de strijd voor een humane samenleving moet links een bevrijdende visie op arbeid naar voren brengen, zodat we voorbij het bestaande kunnen denken. De achterliggende visie achter de EWS is, dat mensen ingezet moeten worden ten behoeve van kapitalisten. Dat zij dat niet vrijwillig doen wordt door de ideologen van het kapitaal misplaatst toegeschreven aan de vermeende luiheid van de mens. Ik wil hier slechts met een paar opmerkingen een aanzet geven tot een discussie. In mijn ogen moet arbeid georganiseerd worden rond het principe dat iedereen bijdraagt (, oftewel: produceert) naar vermogen en krijgt (, oftewel: er wordt gedistribueerd) naar behoefte. Dit is het oorspronkelijke communistische ideaal, dat overigens niets van doen heeft

met hoe de productie en distributie in de Sovjet-Unie werd georganiseerd. Concurrentie zou volgens dit ideaal moeten worden vervangen door samenwerking. Dit kan alleen bereikt worden op voorwaarde, dat de economische hulpbronnen eigendom zijn van, en onder direct democratische controle staan van de gemeenschap.

Wij, als DI, denken dat de beste organisatorische structuur de wijkbijeenkomst is, omdat iedereen er naar toe kan komen. Werk moet bovendien gerouleerd worden, zodat niet steeds dezelfde personen de vervelende taken toebedeeld krijgen. Werk moet ook gecoördineerd worden, zodat chaos of juist een autoritaire bevelstructuur voorkomen kunnen worden. Coördinatie moet wel democratisch blijven en daarom zijn we voor een confederale organisatie hiervan. Door gecoördineerd samen te werken in niet-hiërarchische verbanden kan de vervreemding van de mens opgeheven worden. Bovendien kunnen werktijden omlaag, omdat er geproduceerd wordt voor behoefte, in plaats van voor winst. Tijd en energie kunnen dan behalve aan werk, besteed worden aan cultuur, sport en persoonlijke en sociale ontwikkeling, in plaats van aan t.v. kijken, nadat je uitgeblust thuis bent gekomen van je werk. Hierdoor zullen de ontplooiingsmogelijkheden van de niet vervreemde mens oneindig zijn.

Strijdpunt: bevolkingspolitiek

Eric Krebbers van de Fabel van de Illegaal ziet "een groeiende inspanning aan de gang (..) van staten en samenwerkings-

verbanden van staten om migratiestromen te beheersen, en om de voortplanting (prenatale diagnostiek en sterilisatie) en de sterfte (euthanasie) te reguleren, dit alles in het kader van het verzorgen van een 'kwalitatief' en 'kwantitatief' zo bruikbaar mogelijke bevolking voor het kapitalisme.⁶ In dit licht kunnen we, zoals uit het bovenstaande blijkt, ook het arbeidsmarkt-beleid van staten zien. Daarom kan ik me vinden in de oproep van de Fabel om ons tegen bevolkingspolitiek te verenigen. Als eerste stap denk ik dat we zoveel mogelijk mensen bij elkaar moeten brengen, die hiermee

bezig zijn en die werken vanuit een antihiërarchisch kader. Niet alleen het voeren van acties, maar ook het maken van analyses kan het beste in collectief verband gebeuren. Daarnaast zouden we rond dit thema acties en bijeenkomsten kunnen organiseren, waarmee we kunnen helpen met het bouwen aan een zinvolle linkse beweging.

(Eindnoten)

¹ "Flexibilisering arbeidsmarkt onvermijdelijk", Het Financieele Dagblad, 15-03-03.

² Zoals besloten tijdens de Europese Raad van Lissabon op 23 en 24 maart 2000. Zie: "Besluit van de Raad van 19 januari 2001 betreffende de richtsnoeren voor het

werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten voor 2001", http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/empl&esf/docs/com2001_64_nl.pdf

³ "Regeringsleiders zetten tijdsdruk op hervormingen", Het Financieele Dagblad, 22-03-03.

⁴ "Shell en ING kiezen strenge commissaris", Het Financieele Dagblad, 07-02-03.

⁵ Europese Commissie, "De Europese Werkgelegenheidsstrategie. Investeren in mensen en in meer en betere banen", 1999, http://www.europa.eu.int/comm/dgs/employment_social/key_en.htm

⁶ Eric Krebbers, "Van anti-globalisering naar anti-bevolkingspolitiek", in De Fabel van de Illegaal. Krant tegen racisme, voorjaar 2001 en ook in Gebladerte-reeks, nr. 20.

Communalisme als Alternatief

Een verklaring van de Raad van Advies [van Communalism]¹ (1)

Voorwoord

In onze vorige nieuwsbrief kondigden we aan om terug te komen op artikelen die gepubliceerd worden op Communalism.org. Deze website heeft als doel de discussie over het communalisme op gang te brengen en daarmee te werken aan de opbouw van een communistische beweging. Het als eerste verschenen artikel "Communalisme als Alternatief" geschreven door Eirik Eiglad, internationaal secretaris van de Scandinavische communistische organisatie Demokratisk Alternativ², probeert dan ook in te gaan op een drietal vragen. Ten eerste waarom het voor radicalen belangrijk is om een coherente visie te hebben van een toekomstige samenleving en hoe deze utopie te verwezenlijken valt. Ten tweede wat het communalisme is en waarom juist deze ideologie geschikt is voor de strijd voor een vrije, gelijke, direct democratische en ecologische samenleving. En ten slotte wordt er ingegaan op de organisatorische en strategische consequenties die hieruit volgen. Het artikel zal in drie delen worden geplaatst. In deze nieuwsbrief zal voornamelijk op de eerste vraag, in LLP 3 op de tweede en in nummer 4 op de derde vraag in worden gegaan. Met het plaatsen van de vertaling van dit artikel hopen wij een debat op gang te brengen over de toekomst van de linkse beweging waaruit ook organisatorische conclusies worden getrokken.

Democratisch Initiatief

In de hedendaagse samenleving bestaat er een wijdverspreide politieke verwarring waarin het niet alleen moeilijk is om radicale alternatieven voor de huidige sociale omstandigheden er uit te pikken, maar waarin het zelfs moeilijk is de concrete verschillen te onderscheiden tussen de bestaande politieke stromingen. Geen van de traditionele ideologieën lijkt inspiratie en richtlijnen voor een principiële politieke praktijk te kunnen bieden, en al

helemaal niet voor revolutionair activisme. Zelden, als het al gebeurt, worden serieuze pogingen ondernomen om ideologische integriteit te behouden. Met als resultaat een mengelmoes van zichzelf tegensprekende standpunten. Tegenwoordig zien we in hoog aanzien staande anarchisten die een sterke gecentraliseerde staat gunstig gezind zijn, terwijl vooraanstaande Sociaal-democraten privatisering en deregulering aanprijzen, en zelfs

erkende Marxisten die afdrijven naar oude mystieke filosofieën. Dit ideologische obscurantisme is niet beperkt tot een aantal markante individuen; het is doorgedrongen tot in grote delen van het radicale milieu. Inderdaad vindt veel van wat tegenwoordig doorgaat voor radicale bewegingen hun uitdrukking in de eigentijdse populariteit van zichzelf tegensprekende begrippen als "marktsocialisme" of "verzorgingsstaat".

lees verder op pagina 12

vervolg van pagina 11

Vroeger was het mogelijk, zelfs vrij gemakkelijk, om de ideologische verschillen tussen verschillende politieke stromingen te onderscheiden en vooral om radicalen en verdedigers van de heersende orde uit elkaar te houden. Maar tegenwoordig is dat niet langer het geval- het politieke klimaat is in zo'n mate veranderd dat niet duidelijkheid, maar verwarring de politiek karakteriseert. Als we de verschillende partijen die zetels hebben in 's werelds parlementen van dichtbij bekijken, is het bijna onmogelijk om duidelijke scheidslijnen aan te wijzen, zelfs tussen traditionele ideologische tegenstanders zoals conservatieven en sociaal-democraten, of liberalen en radicalen of zelfs tussen communisten en nationalist. Principes verwateren in een zoutloze soep van compromissen, machtsspelletjes, koehandel en carrièremakerij.

Nog verontrustender is dat het besef van dit probleem minimaal is binnen hedendaagse radicale stromingen, die een laag bewustzijnsniveau omtrent hun eigen politiek en praktijk ten toon spreiden. Op het moment dat radicalen vandaag de dag bijvoorbeeld eisen dat regeringen een grotere controle over de markteconomie krijgen, weten ze vaak niet dat ze de traditionele eisen van sociaal-democraten en liberalen vertolken, alhoewel zij misschien in de volgende zin sociaal-democratie en liberaal reformisme verwerpen. (2) De Sociaal-Democratie is zelf, als kind van onze tijd, een goed voorbeeld van de ontarding van politieke standvastigheid. De sociaal-democraten hadden een heel scala aan eisen die, zo

veronderstelde men, geleidelijk aan het socialisme in ontwikkelde Westerse landen zou invoeren. Tegenwoordig hebben sociaal-democraten in veel Europese landen een lange parlementaire geschiedenis en bekleedden vele posities in regeringen; zij zoeken niet langer een socialistische toekomst, maar zijn tevreden met enkel verbeteringen in de status quo. Voor de duidelijkheid, het pad dat de sociaal-democratie heeft afgelegd heeft enige continuïteit gehad vanaf de tijd van August Bebel en Wilhelm Liebknecht en verder, een pad dat gekenmerkt wordt door compromissen en middelmatigheid, maar dat wil niet verhullen dat het ideologische klimaat in de wereld van het Gotha-programma duidelijk verschilt van het onze, en dat juist de "bewegingen" die Anthony Giddens' "Third Way" en het "Neue Mitte" volgen, op misschien de retoriek na, zijn ontdaan van alle kenmerken van de traditionele sociaal-democratie. (3) Eenzelfde obscurantisme kenmerkt andere traditionele politieke stromingen, zelfs nu het hele politieke spectrum opgeschoven is naar rechts.

Deze politieke verwatering van ideeën en principes wordt vurig verdedigd door bepaalde invloedrijke academische stro-

Volgens Thatcher is er geen samenleving, alleen individuen!

mingen en worden gekruid met smakeloze opmerkingen dat er geen "grote verhalen" meer zijn, zelfs dat het "tijdperk der ideologieën over is". Wat vandaag de dag een politiek standpunt legitimeert is niet haar principiële coherentie en ideologische consistentie, maar de persoonlijke smaak van degene die het misschien zou overwegen aan te hangen. Deze ontwikkeling is vooral tragisch omdat die samen met echte *inbound* het verwezenlijken van een vrije en rechtvaardige samenleving als doel verwijderd uit het politieke vertoog. Uiteindelijk is het onmogelijk om vast te houden aan principes zonder een duidelijke ideologische definitie van deze principes. Ondanks dat postmodernisme verpakt zit in radicale breedsprakigheid, is het jammer genoeg alleen het bestaande systeem dat profiteert van overtuigingen dat "ideologie dood is". Op dezelfde "postmoderne" boekenplank vinden we uitspraken als "er zijn geen waarheden" en "er zijn geen standaarden voor goed of fout" alsof het individu het begin en het einde van het universum vormt. De huidige relativisering van ethische afwegingen is nauw verbonden met een diepergaand probleem; namelijk een sociaal systeem dat de vorming van geïsoleerde individuen in plaats van ronde en verantwoordelijke mensen koestert – volgens de Britse ex-premier Margaret Thatcher is er niet zo iets als een samenleving, alleen individuen. (4) Deze visie is steeds meer aanhangers aan het krijgen in de Westerse wereld, zelfs in radicale milieus. Op het moment dat het moeilijk wordt om mensen te

overtuigen dat er in feite zoiets als een *samenleving* bestaat, dat het meer omvat dan alleen de som der delen en dat mensen een gezamenlijke *geschiedenis* delen die boven onze individuele waarnemingen daarvan uitstijgt, dan wordt het alarmerend duidelijk dat het kapitalisme, als een amoreel economisch systeem, de bijna complete relativering van het sociale leven en de ethiek aangekweekt heeft, met zware consequenties voor de voortgaande ontwikkeling van wat we met recht samenleving kunnen noemen.

Als we mee gaan in de overtuiging dat alle ideologieën dood zijn, kunnen we geen enkel ideologisch alternatief voor de status quo formuleren. En als we mee gaan in de overtuiging dat er geen ideologische alternatieven zijn, zijn we in feite al bezweken voor de *kapitalistische* ideologie, daarmee de suprematie van de huidige stand van zaken en een irrationeel – zelfs antisociaal – systeem verheerlijkend. Tenzij we onszelf de kans geven om alternatieven te ontwikkelen en te vormen die de heersende ideeën ter discussie kennen stellen, is de bestaande sociale orde wat we over zullen houden. Francis Fukuyama's bewering dat kapitalisme "het einde van de geschiedenis" markeert, zal dan een "self-fulfilling prophecy" worden. Zulke beweringen, hoe absurd dan ook, scheppen op maat gesneden Orwelliaanse discontinuïteiten tussen verleden, heden en toekomst die menselijke actie beperken tot uitsluitend dierlijke aanpassing en maakt alle culturele of politieke

betrokkenheid uit meer dan puur eigenbelang zinloos.

Het vooruitzicht dat kapitalisme "het einde van de geschiedenis", het hoogtepunt van de menselijke cultuur markeert, is uitermate somber. Het marktsysteem, voortgedreven door haar onophoudelijke behoefte om meer winst te genereren ten koste van zowel mensen en het milieu, veroorzaakt problemen die onze samenleving rusteloos achtervolgen. Ondanks dat de wereld tegenwoordig een ongekende capaciteit heeft om, voortgestuwd door een reeks verrijkende wetenschappelijke en technologische revoluties, een samenleving zonder materiele schaarste te vormen en draaiende te houden, moeten we nog steeds de belangrijke sociale problemen uitbuiting en onderdrukking oplossen. Want nu is slechts een klein percentage van de wereldbevolking in de positie om van de voordelen van deze vooruitgang te genieten. Op hetzelfde moment breidt de markt zich uit naar nieuwe gebieden, in wanhopige pogingen om de onstilbare honger naar winsten te stillen – door haar economie te globaliseren en door "privatiserings"-programma's een flinke hap te nemen uit de publieke sector, terwijl commodificering het punt heeft bereikt waarop zelfs genen gepatenteerd, gekocht en verkocht kunnen worden voor geld. De rijken worden nog steeds rijker en de

heersende minderheden vinden nog steeds nieuwe manieren om hun ondergeschikten te manipuleren om er mee in te stemmen dat ze overheerst worden, terwijl de vernietiging van onze natuurlijke omgeving afgrijselijke vormen begint aan te nemen. De samenleving wordt opgezet tegen zichzelf door een veelvoud aan hiërarchische stratificaties en tegen de natuur. De levensomstandigheden van een groot gedeelte van de mensheid zijn miserabel, oorlogsvoering gaat maar door, sociale onzekerheid groeit, (een gevoel van) onmacht is wijdverspreid en onze steden zijn cultureel gezien aan het instorten; op hetzelfde moment zouden verstoringen van het klimaat en de cyclische processen die het leven op aarde ondersteunen het voortbestaan van de mensen en andere complexe levensvormen in vraag kunnen stellen. Voor radicalen is de huidige verwerping van theorie en ideologie daarom hoogst verontrustend: in een samenleving die de meerderheid van de mensheid veroordeelt tot onzekerheid, wanhoop en onmacht terwijl ze enorme ecologische instabiliteit creëert voor de gehele wereld, zijn serieuze alternatieven hard nodig.

Op dit moment zijn er, jammer genoeg, geen alternatieven zichtbaar. Niet alleen zijn alle schijnbaar radicale partijen erg gefocust op het warm houden van hun eigen nest, zonder maar zelfs ook te proberen om

Wil je Democratisch Initiatief uitnodigen voor een discussie of een lezing, neem dan contact met ons op!

geloofwaardige alternatieven naar voren te schuiven, maar er is ook geen revolutionaire buitenparlementaire beweging die het lukt om serieus de hegemonie van bedrijfsmanagers en staatshoofden uit te dagen. Wat vandaag de dag opvalt is niet dat de mensen in de straat het bestaande systeem noodzakelijkerwijs steunen, maar dat de meeste mensen zich in het algemeen terugtrekken in de afzondering van hun privé-levens.

Voor de duidelijkheid, het beeld is niet helemaal somber. Een wereldwijde serie protesten tegen de G8, het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de Asia Pacific Economic Cooperation, de EU en de Wereldhandelsorganisatie (WTO) heeft een nieuw radicaal ontwaken voortgebracht, dat een zekere mate van ontevredenheid van de bevolking met dit economische systeem aan het licht bracht, en dat, gegeven een groeiend niveau van bewustzijn en ervaring, de mogelijkheid heeft om een politieke uitdaging voor dit systeem te vormen. Sinds de demonstraties in Seattle, in november 1999, hebben de demonstranten steeds meer juist de “ziel” van het kapitalisme bekritiseerd: de expansie van de markt, haar winstmotief en zelfs het bestaan van privé-eigendom.

Toch vormt noch een kritiek, noch een protestbeweging op zichzelf een alternatief. Het *alternatief* voor kapitalisme bestaat *niet* uit mensen die in de straten leuzen schreeuwen en spandoeken dragen- *hoogstens* kunnen deze manifestaties *erop wijzen*. Maar om op een

alternatief te wijzen, moet een beweging praktische inhoud hebben: het moet *organisatorische continuïteit* en een *bewuste ideologie* hebben die het alternatief duidelijk kan maken, kan uitleggen hoe het mogelijk is om het te bereiken en waarom het waard is om ervoor te vechten. Het bezit deze kenmerken niet, verre van. Het huidige verzet tegen “globalisering” blijft uitermate gefragmenteerd en ideologisch verward, jammer genoeg wordt het in vele verschillende en zelfs tegenstrijdige richtingen getrokken. Waar sommigen al op gewezen hebben, het weerspiegelt de paden van het internet: een groot netwerk dat kleine autonome groepen aan elkaar bindt, daarmee een beweging van ”naven en spaken” vormend. Volgens een van haar leidende figuren, de auteur van *No Logo: Taking Aim at the Brand Bullies* Naomi Klein, verdient de beweging tegen door bedrijven gestuurde, economische globalisering “de kans om te zien of uit haar chaotische netwerken van naven en spaken iets nieuws, iets helemaal eigens kan opkomen.” (5) De meeste woordvoerders van de nieuwe protestbeweging schijnt Klein’s benadering goed in de oren te klinken. Maar diegenen die zin hebben om de ervaring van generaties te bestuderen zal weten dat “chaotische netwerken van naven en spaken” nooit iets van de grond krijgen, laat staan vooruit gaan. Gegeven de eeuwenoude geschiedenis van radicale bewegingen, zal het zonder meer onnodig zijn om het wiel opnieuw uit te vinden. De hedendaagse radicale bewegingen zouden moeten leren van

en bouwen op vroegere ideeën en ervaringen, en ze niet allemaal terzijde schuiven in de hoop dat “iets geheel eigens” op zal komen.

De “anti-globaliseringsbeweging” is niet de eerste beweging die faalt om te leren van de geschiedenis of coherente theorie en programmatisch engagement afwijst. Bepaalde delen in de verscheidene Groene bewegingen die eind jaren zeventig opkwamen claimden vurig dat zij een nieuw alternatief vertegenwoordigden omdat ze “niet Links, niet Rechts, maar vooraan” waren. Deze domme onverschilligheid voor hun plaats in de geschiedenis van het radicalisme veroordeelde de Groenen al gauw tot een herhaling van de meeste fouten gemaakt door de Sociaal-democraten. Op een zelfde manier herhalen de communisten van vandaag de dag, die beargumenteren dat het oprichten van coöperatieve ondernemingen een radicaal alternatief is dat in staat is om het kapitalisme uit te dagen, naïef de fouten die de coöperatieve beweging maakte in de 19^e eeuw en uiteindelijk haar absorptie door de markteconomie over doet. In juli 1936 bevonden de Spaanse anarchisten zich ten tijde van het uitbreken van die sociale revolutie waar ze zeventig pijnvolle jaren lang naar gesmacht hadden en hadden een veel betere positie om de heersende klassen van hun tijd uit te dagen dan de huidige “anti-globaliseringsbeweging”. Maar hun gebrek aan een coherente theorie en programma liet hen achter zonder politieke richting op dat cruciale moment. Bij

gebrek aan richting en verscheurd door interne conflicten gaven zij zich over aan liberale politiek³. Deze overgave werd bekritiseerd door de meest bewuste elementen in de libertaire beweging. Maar de anarchistische en syndicalistische beweging als geheel was onwelwillend en niet in staat om te reageren op de oproepen voor een revolutionaire theorie en een revolutionair programma. Tijdens het gebeuren gingen ze, gedurende mei 1937, uiteindelijk de strijd aan met de liberale regering en de Stalinisten in Barcelona en leden een definitieve nederlaag. Ondanks de grote verschillen tussen de revolutionaire arbeidersbeweging in Barcelona van 1936/37 en de veelkoppige protestbeweging van Seattle en Genua, staan ze tegenover enkele alarmerend gelijkende problemen. Onopgelost zijn deze problemen dodelijk voor elke beweging die op zoek is naar het *uitdagen* van de gevestigde sociale orde. Helaas hebben slechts weinigen in de “anti-globaliseringsbeweging” dit probleem onderkend, gefocust op *protesteren* als de beweging is. Politiek gezien reageert deze “beweging van bewegingen” alleen maar en is niet creatief. Deelnemers aan de demonstraties stellen een wijd scala aan eisen en geen poging wordt ondernomen om ze verenigen, noch ideologisch noch organisatorisch. Daarnaast zijn de meeste door de beweging gestelde eisen opvallend reformistisch, zoals de wijd bediscussieerde eis voor de zogenaamde “Tobin tax”. (6) Maar weinig deelnemers schijnen verontrust te zijn over dit vacuüm: in tegendeel, zij prijzen

haar diversiteit en open-eindigheid. Het zal des te zwaarder zijn om de mensheid uit de diepgewortelde sociale en ecologische problemen van onze tijd leiden als de *de facto leiders van radicale bewegingen* een *laissez-faire* houding toestaan en zelfs aanmoedigen ten opzichte van kwesties als ideologie, organisatie en de noodzaak voor systematische verandering.

Wat het bestaande scepticisme ten aanzien van “grote verhalen” lijkt te rechtvaardigen is het feit dat de grote “ismes” van vroeger

Dat Stalin en zijn verdedigers van hun communisme een onderdrukkende ideologie en praktijk maakten, betekent niet dat we ideologie op zich moeten verwerpen.

irrelevant zijn geworden. Geen van de radicale ideologieën die eens massa's arbeiders en burgers mobiliseerden, inspireerden en onderwezen, biedt een geloofwaardig alternatief tegenwoordig. Alle bekende concepten van het socialisme, communisme, syndicalisme en anarchisme hebben hun vitaliteit verloren maar achtervolgen ons als geesten van lang vervlogen tijden- het tijdperk van Oud Links. De droom van een klasse-loze maatschappij is zo zwaar beschadigd en verraden dat haar traditionele symbolen niet langer lijken te staan voor

vernieuwing. In de Sovjet-Unie maakten Stalin en zijn verdedigers het communisme synoniem aan een aantal van de grootste misdaden tegen de menselijkheid, terwijl de Sociaal-democraten, na jarenlang op het parlementaire pluche gezeten te hebben, vurige voorstanders van de markteconomie zijn geworden. Het syndicalisme is gereduceerd tot een vage echo uit het verleden, bijna zoals die van de revolutionaire arbeidersklasse van de vorige eeuw. Het anarchisme dat eens stond voor een stateloze maatschappij gebaseerd op “de Broederschap der mensen” is ontdaan van alle sociale inhoud. Hoewel het een heropleving beleeft de laatste jaren, hebben de anarchisten zelf, verdiept in een moraliserend individualisme of spelend met onschadelijke communautaire projecten, het gereduceerd tot een culturele lifestyle. Betekent dit dat de tekortkomingen van eerdere pogingen om ideologische alternatieven te formuleren inherent zijn aan ideologie op zich? Volgens ons is de uitdaging niet om ideologie op zich af te wijzen, maar om een rijkere en geavanceerdere benadering te ontwikkelen die voldoet aan de eisen van onze tijd.

Verwarring en historische teleurstellingen zouden niet moeten leiden tot wanhoop en apathie: afstand nemen van politieke strijd is een zekere waarborg dat niks opgelost zal worden. De hedendaagse bewegingen hebben een radicale ideologie nodig waarmee ze hun oppositie tegen de status quo kunnen volhouden. Radicalen hebben niet alleen de verheven

idealen vrijheid en solidariteit nodig, maar deze moeten een solide theoretische en praktische vorm krijgen om deze idealen reëel te maken en er zelfs voorbij te streven. Elk sociaal ideaal moet haar adequate politieke uitdrukking vinden en vandaag de dag hebben we zeer spoedig een politieke beweging nodig dat de vurigste strevens van de mensheid in programmatische vorm kan articuleren. We moeten zorgvuldig de beste principes en theorieën uitkiezen die radicale bewegingen hebben ontwikkeld, onbevreesd die afwijzen die duidelijk verouderd zijn en een nieuwe synthese maken die geschikt is voor de huidige omstandigheden. Het moet relevant zijn voor onze tijd en de enorme veranderingen die hebben plaats gevonden sinds de dag dat de stoommachine de basis vormde van een "Industriële Revolutie". We moeten voorbij alle traditionele vormen van het socialisme en anarchisme gaan om een werkelijk nieuw Links te vormen dat een levendige politieke beweging theoretisch kan inspireren in de strijd om de grotere idealen vrijheid, gelijkheid en solidariteit te verwezenlijken. Deze traditionele

idealen zijn nog steeds erg aanwezig; wat telt vandaag de dag is het vormen van een nieuwe radicale ideologische synthese die ze kan verwerklijken: een samenhangend geheel van frisse ideeën die nieuwe politieke bewegingen kan begiftigen met de wil en de mogelijkheid om te vechten tegen de onderdrukking van mensen en de vernietiging van de natuur. We zijn overtuigd dat we zo'n alternatief hebben gevonden in het Communalisme.

Vertaald door: Bob Wester

Noten

1. Dit artikel werd opgesteld door Eirik Eiglad en is gebaseerd op de ideeën van Murray Bookchin. 2. Ondanks de parlementaire verbondenheid aan neoliberal beleid, blijven staatsregulaties onontbeerlijke mechanismen om de instabiliteit van de markt in toom te houden en de sociaal-democratie zou dan ook een nieuwe revival kunnen beleven als economische crisis intensiveert, iets wat de groei van nieuwe bewegingen zoals ATTAC (*Association pour une Taxation des Transactions financières pour l'Aide aux Citoyens*; Vereniging voor een belasting op financiële

transacties voor de hulp aan burgers) laat zien. 3. Na de val van de Berlijnse muur herformuleerden leidende Europese Sociaal-Democraten hun politieke positie, waarin ze hun juiste plaats niet Links maar in het Midden definieerden, zoals te zien valt bij de "Third Way" van de Britse Tony Blair of het "Neue Mitte" voorgestaan door Duitslands Gerhard Schröder. 4. "En, weet je, er is niet zoiets als een samenleving. Er zijn individuele mannen en vrouwen en er zijn families." Deze quote komt uit een interview in *Woman's Own*, 3 October 1987, pp. 8-10. 5. Naomi Klein, "The Vision Thing," in *The Nation*, July 10, 2000, p. 21. Nadruk toegevoegd. 6. De eis voor een belasting op financiële transacties die, dankzij een redactioneel van Ignacio Ramonet in *Le Monde Diplomatique* in December 1997, bijdroeg tot de vorming van ATTAC.

(Voetnoten van de vertaler)

¹ Het Engelstalige origineel van het artikel is te vinden op www.communalism.org en www.communalism.net.

² De website van *Demokratiske Alternativ* is te vinden op www.demalt.org.

³ Enkele leiders van de syndicalistische CNT gingen ministersposten bekleden in de nationale regering.

Wil je samenwerken met Democratisch Initiatief?

Neem dan contact met ons op!

